

El Departament de Cultura i l'Obra Social "la Caixa" inauguren la rehabilitació del Celler Cooperatiu de Gandesa, obra de César Martinell

- **L'actuació forma part del programa "Cellers Cooperatius" que porten a terme conjuntament el Departament de Cultura i l'Obra Social "la Caixa" per recuperar aquests edificis històrics de gran valor artístic i patrimonial**
- **Set de les 8 actuacions previstes ja han estat enllestides. Resta el Celler de Pinell de Brai, la rehabilitació del qual és previst que s'inauguri al juny**
- **L'Obra Social "la Caixa" inverteix en el programa "Cellers Cooperatius" 3,6 milions d'euros, dels quals 600.000 euros han anat destinats a l'actuació en el Celler de Gandesa.**

El conseller de Cultura, Ferran Mascarell, ha inaugurat la rehabilitació del Celler Cooperatiu de Gandesa, a la Terra Alta, edifici declarat monument històric artístic des de l'any 2002. En l'acte d'inauguració han intervingut també la directora d'Àrea de Negoci de "la Caixa" a les Terres de l'Ebre, Mercè Caballé; l'alcalde de Gandesa, Carles Luz, i el president del Celler Cooperatiu de Gandesa, Salvador Mañà.

Aquesta rehabilitació forma part del programa "Cellers Cooperatius" que, des de l'any 2009, porten a terme conjuntament el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i l'Obra Social "la Caixa" amb la finalitat de protegir, conservar i difondre el patrimoni cultural català configurat per tota una xarxa de cellers cooperatius i pels seus edificis històrics. En concret, s'han dut a terme actuacions a:

- Celler Cooperatiu de Nulles
- Celler Cooperatiu de Barberà de la Conca
- Celler Cooperatiu de l'Espluga de Francolí
- Celler Cooperatiu de Rocafort de Queralt
- Celler Cooperatiu de Cornudella de Montsant
- Celler Cooperatiu de Falset
- Celler Cooperatiu de Gandesa
- Celler Cooperatiu del Pinell de Brai

Actualment, les set primeres actuacions estan ja acabades. S'està executant l'actuació al Celler Cooperatiu del Pinell de Brai, que es preveu que s'acabi a finals del mes de juliol d'enguany.

En totes aquestes actuacions, el Departament de Cultura executa cadascun dels projectes i actuacions, facilita assessorament als titulars dels béns i fa seguiment de les actuacions en els monuments

L'Obra Social "la Caixa" s'ha fet càrrec íntegrament del cost de les obres del programa "Cellers Cooperatius", amb una inversió de 3,6 milions d'euros. D'aquests, tres milions d'euros són per a la rehabilitació i millora dels cellers, i 620.000 euros més per a la difusió i foment d'aquests béns patrimonials, amb actuacions com l'organització de l'exposició *Cellers. Cooperativisme + Modernisme*.

Els cellers objecte d'actuació estan situats a les comarques de l'Alt Camp, la Conca de Barberà, el Priorat i la Terra Alta i van ser construïts entre els anys 1913 i 1922. Set d'aquests cellers són obra de l'arquitecte Cèsar Martinell i l'any 2002 van estar declarats per la Generalitat de Catalunya Béns Culturals d'Interès Nacional.

Celler de Gandesa

En el cas del celler de Gandesa, la rehabilitació, que ha estat planificada pels arquitectes Margarita Curto i Josep Cid, s'ha fet sobre un edifici agrari construït seguint el desenvolupament cooperativista de principis del segle XX, a l'empara de les accions de la Mancomunitat per a difondre el cooperativisme arreu de Catalunya. Es tracta d'un edifici modernista on s'acabà la construcció del celler per a l'elaboració de vins el gener de 1920. El novembre d'aquell mateix any es va enllestir el seu molí d'oli.

Els socis del Sindicat de Gandesa van confiar en l'equip format per Cèsar Martinell i l'enòleg Isidre Campllonch per aquest projecte; el celler i molí d'oli també va comptar amb l'experiència del tècnic oleícola Emili Rovirosa, l'ajut econòmic del Banc de Valls i el suport de la Mancomunitat de Catalunya.

L'edifici ocupa un terreny pla en un solar de forma triangular i, condicionat per aquesta topografia, la primera singularitat és la no adopció de la planta basilical.

L'arquitecte va idear un cos principal dividit en tres naus paral·leles de diferent alçada, i dues naus més col·locades de forma transversal. En aquest cos trobem la novetat més significativa: la coberta de les naus. Per primera vegada, Martinell prescindia de la fusta i l'estructura a dues aigües i apostava per voltes de maó de pla (o volta catalana), de quatre punts, que descansen directament sobre els arcs parabòlics de l'interior.

Aquesta singular coberta permet obrir petites obertures triangulars, fetes també en base d'arcs parabòlics; a aquesta il·luminació s'hi suma la que prové de les grans finestres dels laterals de l'edifici fetes a partir d'un arc de mig punt dividit en tres espais gràcies a dos pilarets de maó.

Procés de Rehabilitació

Al Cellar de Gandesa s'ha actuat tant sobre les façanes exteriors com les interiors, on també s'hi ha reconstruït tots els paviments continus interiors. També s'han fet obres de rehabilitació dels dipòsits d'aigua de que disposava el celler per al seu funcionament general i productiu. A més, s'hi ha impermeabilitzat les cobertes i s'hi ha adequat totes les instal·lacions, especialment pel que fa a l'electricitat i il·luminació, així com instal·lacions de lampisteria, serveis audiovisuals i de transmissió de dades.

L'edifici d'aquest celler també es deu a l'obra de l'arquitecte Cèsar Martinell i Brunet (Valls, Alt Camp, 24 de desembre de 1888-Barcelona, 19 de novembre de 1973), que va planificar la construcció de la major part dels cellers del programa. L'aportació de Martinell com arquitecte és cabdal en el interès arquitectònic en general de gran part d'aquest edificis i va ser-ne un dels principals desencadenants de la seva declaració com a BCIN.

Cèsar Martinell

Aquest arquitecte va construir una quarantena d'edificis industrials o agraris destinats a produccions oleícoles i vinícoles arreu de Catalunya, sobretot a les comarques meridionals del 1918 al 1925. En ells, emprà els pràctics i econòmics arcs equilibrats d'obra vista, seguint els consells del seu mestre Antoni Gaudí, a qui va conèixer personalment. També va col·laborar amb Xavier Nogués en la decoració dels edificis amb qüestió de plafons ceràmics.

En el cas de Gandesa, l'edifici que hi va construir té un valor arquitectònic que ha fet que es considerés una de les Catedrals del Vi i una de les Set Meravelles de Catalunya, escollides l'any 2007.

El projecte incloïa ceràmiques artístiques d'en Nogues, però malauradament la guerra civil les va destruir. Aquest tipus de construcció va ser un assaig de Martinell per tal de combinar la simplicitat funcional, amb una decoració relativament atemporal, i per tant allunyada de les modes efímeres, i l'atenció als requeriments que li van arribar per part dels socis de la cooperativa. Aquest edifici conjuga l'arquitectura ornamental amb les necessitats que tenien els pagesos per l'elaboració del vi.

L'encàrrec de l'edifici modernista es va portar a terme amb una estructura prevista de teulada sostinguda amb voltes a la catalana, sistema típic de Catalunya, la qual cosa confereix als elements estructurals una gran resistència i, alhora, lleugeresa. Els materials més usats són elements ceràmics de petites dimensions, els quals es col·loquen l'un al costat del altre i entrellaçats fins que s'acaba la construcció de la volta. Segons la resistència i la dimensió de la volta, s'utilitzen diferents tipus de materials, com són el totxana massissa, el maó foradat i la rajola de garrot.

Per copsar tot l'enginy arquitectònic de la coberta, caldria veure el celler des de l'aire, en una estructura que recorda la fàbrica Aymerich de Terrassa de l'arquitecte Lluís Muncunill.

Aquesta estructura, que elimina la presència d'encavallades de fusta i utilitza únicament maó, respon a les circumstàncies econòmiques del moment: calia buscar solucions a l'encariment dels productes de construcció arran de la Primera Guerra Mundial, que havien fet pujar el preu de la fusta.

A l'interior de les naus principals hi trobem l'espai diàfan que Martinell aconsegueix gràcies als arcs parabòlics, els carcanyols calats i els pilars de maó.

Però encara hi ha una altra novetat constructiva: a la planta dels cups subterranis l'arquitecte hi introdueix una estructura feta, també, amb arcs parabòlics (el més habitual era utilitzar petites voltes de maó de pla).

Tal com explica l'especial dedicat a Martinell del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (COAC), "l'emplaçament del celler porta a l'arquitecte a fer un tractament unitari de les façanes, no hi ha una veritable façana principal".

Com ja és habitual en els edificis de Martinell a la part inferior del celler hi veiem un sòcol baix amb obertures per la ventilació i hi distingim els contraforts que absorbeixen l'empenta dels arcs parabòlics.

Les portes i finestres són de maó vist i tenen una estructura similar, amb arcs de mig punt dividits per columnetes, també de maó. Com a element decoratiu hi trobem rajola de València de color verd, que contrasta amb el blanc de l'arrebossat de la resta de la façana.

Per últim, l'exterior de l'edifici està presidit per dos dipòsits d'aigua, que s'alcen com petites i gracioses torres coronant el celler.

